

עלייתם ונפילתם של כתבי העת הספורטיביים בארץ ישראל ובמדינת ישראל

חנן תומר

המחקר על תקשורת הספורט בישראל מצוי עדיין בתחילת דרכו בעיקר עקב היעדר ארכיונים של עיתונים וכתבי עת שנסגרו, מיעוט חומרים על ספורט בארכיונים של גופי תקשורת קיימים והיעלמו של דור המייסדים של עיתונות הספורט, שהלך לעולמו. מקום המדינה עברו למעלה משבעים שנה, אולם עיתונות הספורט בישראל טרם מופתה. אין בנמצא רישום של שבועוני וירחוני ספורט שיצאו בישראל ומחקרים מעטים עסקו במאפייני עיתונות הספורט ההיסטורית, בתרומתה לעיתונות הספורט העכשווית ובהשפעתה עליה. במחקר זה אני מבקש לסקור את כתבי העת הספורטיביים המרכזיים שראו אור לפני קום המדינה ובמדינת ישראל. תחום זה טרם נחקר דיו ובמחקר זה מטרתו היא לחקור את המאפיינים של כתבי העת הספורטיביים, להבין באיזו מציאות הם פעלו, באילו נושאים עסקו ומה היו השיקולים להקמתם.¹ המחקר מתבסס על עבודת הדוקטור שלי, בהנחייתם של פרופ' יחיאל לימור ופרופ' גדעון קוץ, שחקרה את התפתחותה של עיתונות הספורט בארץ ישראל ובמדינת ישראל ומציג, כנראה בפעם הראשונה, רשימה כוללת של כתבי העת הספורטיביים שראו אור בישראל במאה העשרים.

שנות השלושים והארבעים: רק לא פוליטיקה!

ככל שהחריף הסכסוך הפוליטי בין אגודות הספורט הפועל ומכבי, התרבו ידיעות הספורט והמאמרים בנושא זה בעיתונים. הצורך להסביר את העמדות הפוליטיות השונות תוך כדי שימוש בספורט עמד במרכז המאמרים והפרסומים בנושא ספורט בעיתונות בשנים אלה. העיתונות המפלגתית של אותה תקופה – בין שהיה זה עיתון מפלגתי או עיתון בעל זיקה פוליטית – השתמשה בספורט כדי להביע עמדה ולשכנע בצדקת דרכה. הכותבים במדורי הספורט בעיתונים המרכזיים – דבר, הארץ ודאר היום – נתנו ביטוי לאידיאולוגיה שהאמינו כי היא הנכונה תוך כדי התנצחות בלתי פוסקת עם הצד שלא ראה אידיאולוגיה זו באותו אופן.

בשנות השלושים החלו לנבט ניצני עיתונות ספורט עצמאית בארץ ישראל. שבועון הספורט הראשון היה **הד הספורט**, שגיליונו הראשון נדפס ב-9 באוקטובר 1931 והתפרש על פני ארבעה עמודים. בעמוד הראשי של השבועון נכתב:

עלוננו זה יטפל בכל שאלות הספורט לענפיו השונים. בו נשתדל לתת למטפלים בספורט ולחובביו את כל הידיעות הנכונות מכל המתרחש בתנועת הספורט בארצנו

ובחור"ל. עיתוננו לא יטפל בפרובלמות מפלגתיות. הוא יטפל אך ורק בספורט לשמו. הוא ישתדל לעזור להתפתחות הספורט בארץ ישראל בלי כל כיוון מפלגתי. ההתקדמות בספורט בארצנו עמדה על נקודת קיפאון. הירידה מורגשת בכל האגודות השונות וראינו צורך ליצור במה אל מפלגתית אשר ממנה נשתדל לתת דחיפה לפעולות הספורט קדימה.²

היה זה הניסיון הראשון ביישוב היהודי להוציא לאור שבועון המוקדש אך ורק לספורט, ללא קשר מפלגתי (הדבר מצוין שלוש פעמים בדברי הפתיחה). השבועון דיווח על תוצאות פעילויות ספורטיביות והוסיף כתבות כלליות ("מת"א לפורט סעיד בסירה", "תולדות משחק הטניס", "תולדות הרבנאות בבוקס"), טורי דעה ("מה צריך אדם לדעת בצאתו לחופשה שנתית") ומונולוג ("ארבעה בנים"). שמו של העיתון – **הד הספורט: עלון חד פעמי לענייני התרבות הגופנית** – מעיד כי הוא תוכנן לצאת פעם אחת בלבד; ואכן אין בנמצא עדות לגיליון נוסף שיצא.

הגיליון הראשון של שבועון הספורט (25.3.32). כל התמונות במאמר זה נלקחו מארכיון הספרייה הלאומית בירושלים

שבועון נוסף שראה אור שנה לאחר מכן הוא **הספורט**, שיצא לאור ב־25 במארס 1932 והבטיח כמו קודמו להיות א־מפלגתי ולעסוק רק בספורט: "הספורט יופיע פעם בשבוע וימסור לקהל הרחב את כל הידיעות האחרונות וההישגים החשובים בכל ענפי הספורט בארצנו ובחו"ל [...]. הספורט ישמש במה חופשית ובלתי משוחדת להבעת השקפות ודעות של הזרמים השונים בתנועת הספורט בארצנו אך לא יטפל בדפיו בפלפולי הוויכוח המפלגתי [...]. הספורט יהיה כלי מבטא בלתי מפלגתי"³.

גם בשבועון זה הודגש בדברי הפתיחה חוסר הרצון לעסוק בסוגיות מפלגתיות. השבועון העניק סיקור נרחב יחסית למשחקי הליגה ואף פרסם את טבלת הליגה הארצית ובה מאזן הניצחונות וההפסדים של כל הקבוצות, מספרי השערים שהבקיעו וספגו והנקודות שבהן זכו. לא הייתה זו הפעם הראשונה שבה התפרסמה טבלת הליגה בעיתונות. חודש קודם לכן פרסם העיתון דבר לראשונה בעיתונות הספורט ביישוב את טבלת הליגה בכדורגל.⁴ הטבלה והדיווחים על משחקי הכדורגל הציגו תמונה מפורטת מאוד שכללה תיאורים מפורטים של מהלכי המשחק ואת יחס הקרנות בין הקבוצות. אולם גם שבועון זה היה חדר־פעמי; אין עדויות לגיליונות נוספים שנדפסו.

אלה היו ניסיונות ראשונים לתת מענה למדורי הספורט הקטנים והלא קבועים שפורסמו בעיתונות היומית מעת לעת. ניסיונות אלה באו על רקע השינויים הרבים שחלו בעולם הספורט ביישוב היהודי באותן שנים: ההתאחדות לכדורגל הוקמה ב־1928 והתקבלה כחברה בפ"א, קבוצת הכדורגל של הפועל תל אביב יצאה ב־1929 למסע מוצלח בסוריה ולבנון (בעקבותיו נערכו מסעות של קבוצות נוספות), המכבייה הראשונה נערכה ב־1932 ותחרויות אגרוף הפכו לדבר שבשגרה ב־1934.⁵ הצורך בסיקור קבוע הורגש לא רק בקרב עורכי העיתונים אלא גם בציבור הרחב שהחל למלא את האצטדיונים, אולמות הספורט ובריכות השחייה שבהם התקיימו אירועי ספורט.⁶

ב־19 במארס 1936 יצא לאור **שבועון ספורט**, תיירות, רדיו, קולנוע (חלוקת העמודים בגיליון הראשון: שישה עמודים הוקדשו לספורט, 18 עמודים בנושאים אחרים). גם הוא הבטיח, כמו קודמיו, להיות א־מפלגתי. שבועון זה, במידה רבה כמו הקודמים לפניו, ניסה לחקות כתבי עת ומדורים דומים שזיהו את העניין שגילה הציבור בספורט ובכידור ושיצאו לאור בהצלחה מעבר לים באותן שנים. יוזמי **שבועון ספורט**, תיירות, רדיו, קולנוע האמינו כי יוכלו להעתיק את ההצלחה מעבר לים גם ליישוב היהודי, אלא שגם שבועון זה לא הצליח להתמיד ונסגר לאחר ארבעה גיליונות בלבד.

הגיליון הראשון של שבועון ספורט, תירות, רדיו, קולנוע (19.3.36)

שבועוני ספורט עצמאיים בעלי כושר עמידה ארוך יותר החלו לצאת רק במחצית השנייה של שנות הארבעים, בד בבד עם התחזקות העיתונות הכתובה בארץ ישראל והתמקצעות העוסקים בה. השבועון הראשון שהראה ניצני עמידות וייצר עניין בקרב הקוראים היה **אספקלריה של הספורט**, שגיליונו הראשון ראה אור ב־22 בנובמבר 1946. השבועון נדפס תחילה בארבעה עמודים כתובים אולם הגדיל משמעותית את נפחו לאחר 25 גיליונות, שינוי המעיד על הצלחה שנבעה ככל הנראה מהעניין שגילה בו הציבור. הסביר עורך השבועון, יוסף יקותיאל, בגיליון ה־26, הגיליון המוגדל הראשון: "מגיליון לגיליון צעדנו קדימה וגדלנו באיכות ובכמות, פרצנו את הדרך אל הנוער [...] עוררנו כוחות צעירים לתפוס עט בידם ועורדרנום להשמיע מעל גבי גיליונותינו את אשר בפיהם בקשר לענייני הספורט שלנו ומאמצינו נשאו פרי. מעשרות קוראים של גיליונו מספר 1, הגענו עתה, בגיליון מס' 25, לאלפים. ואנו טרם אמרנו די כי עוד ידנו נטויה להגדיל את שבועוננו ולהכניס בו שיפורים רבים"⁷.

אספקלריה של הספורט היה שבועון הספורט הגדול הראשון בארץ ישראל, שבמידה רבה התווה את הדרך לרבים שבאו אחריו. לראשונה בתולדות עיתונות הספורט בארץ ישראל הושם דגש לא רק על התוכן אלא גם על העיצוב: כותרות העיתון היו גדולות

מאוד ושימוש רב נעשה גם בתמונות. השבועון שמר על ניטרליות, לא העניק במה לזויכוחים פוליטיים הנוגעים לספורט וכותרותיו לא היו צעקניות אלא אינפורמטיביות ברובן. החידוש שהנהיג העיתון היה מענה לשאלות קוראים ומדור קבוע בנושא אגרוף, תחת הכותרת "מג'והן סוליבן עד ג'ו לואיס: שורת מאמרים על התפתחות הבוכס משקל כבד". נוסף על כך פרסם העיתון מעת לעת סקירת עיתונות והשווה בין הכותרות של עיתוני הספורט השונים שפורסמו במקביל אליו. בתחילת דרכו אף הנהיג חידוש ברמות מפגש עם הספורטאים כדי לשמוע מהם על האופן שהיו רוצים לראות את הסיקור בעיתון ("פגישה ראשונה עם קוראינו"). דגש רב הושם בשבועון על סיקור ענפי ספורט אולימפיים עקב קשריו של עורך השבועון יוסף יקותיאל עם הוועד האולימפי הארץ-ישראלי. השבועון נסגר בחודש אפריל 1948 ככל הנראה עקב אירועי מלחמת השחרור, לאחר 68 גיליונות.⁸

אספקלריה של הספורט. שבועון הספורט הגדול הראשון בארץ ישראל

באפריל 1947 יצא לאור ספורט השבוע בעריכת נחמיה בן אברהם. השבועון פורסם ברציפות במשך שנה וזכה להצלחה רבה. אולם תנופת ההוצאה לאור של שבועוני הספורט

נכלמה עקב אירועי מלחמת השחרור וההכרזה על הקמת המדינה. גיליונו האחרון של ספורט השבוע יצא יום לאחר ההכרזה על הקמת מדינת ישראל (16 במאי 1948) ובו פורסמה (בעמוד הראשון) ההכרזה המלאה של דוד בן גוריון על הקמת המדינה, כעדות לפטריוטיות של התקשורת הישראלית ולתפיסה שהספורט הוא חלק בלתי נפרד מתחושה זו. השבועון לא המשיך לצאת לאור לאחר הקמת המדינה, ככל הנראה בגלל מותו של בעליו, קורט בנימין, ונסגר לאחר 58 גיליונות.

קול הספורט
 שבועון ארצישראלי לספורט
 4500 זופים במחשק הנבחרות באימפריון הנבכיה
האולימפיאדה הנבחרת הארצית 1:3
 תייר מועדון ספורט הנבחרת ל סבבי גורדווי-
אולטיקה קלה בת"א ובפ"ת
הפסד ל'אויפש' במצרים
זקראת מחשקי החוף בסט-טרוץ'

העמוד מכיל טקסט עיתונאי, תמונה של שחקנים במגרש כדורגל, וטבלת סטטיסטיקה.

קול הספורט. נסגר לאחר שישה שבועות עקב אירועי מלחמת השחרור

שבועון ספורט נוסף שנסגר לכאורה עקב אירועי מלחמת השחרור היה קול הספורט. השבועון יצא לראשונה ב-17 בינואר 1948, אולם נסגר לאחר שישה שבועות בלבד עקב גיוסם של עורכיו וכתבייו לשירות העם בחזית הלחימה. בידיעה שפורסמה במעריב ב-25 בפברואר 1948, נכתב: "ספורט בלי מרכאות: ארבעת חברי מערכת קול הספורט, י' רוננבלום, ש' ששה, י' אפלוויג וי' גולדשמידט החליטו לסגור זמנית את עיתונם לאחר

שהתייצבו לשירות העם".⁹ בריאיון משנת 2002 הודה יחיאל ארזי, מעורכי השבועון, כי הייתה זו רק אחת הסיבות לסגירת העיתון. הסיבה הנוספת הייתה חוסר הצלחה כלכלית והיעדר עניין ("האמת, העיתון לא הלך כל כך").¹⁰ עדות זו ממחישה את הקלות שבה הוקמו ונסגרו עיתונים ושבועונים, כמעט ללא תכנון כלכלי או מחשבה מעמיקה על אופיים וקהל היעד שלהם. יש בכך כדי להעיד לא רק על עולם התקשורת הישראלי הצעיר אלא גם על מקצועיותם של העוסקים במלאכת סיקור הספורט באותן שנים, שרובם ראו בכתובה על ספורט עיסוק צדדי ולא פרנסה עיקרית.

עם סיום מלחמת השחרור וכינונה של מדינת ישראל השתנה היחס לספורט. הוקמו גופים ומוסדות חדשים והתפתחה גישה ממלכתית לספורט ולתרבות הגוף במדינה. שבועוני הספורט החלו לצאת שוב לאור ביתר שאת. הראשון היה **הספורט הלאומי**, שגיליונו הראשון יצא ב-10 ביולי 1949 והגדיר עצמו "שבועון לענייני הספורט של התנועה הלאומית". השבועון, בעריכת צבי לויז, היה מזוהה עם תנועת חרות ועם מרכז בית"ר ובעמודו הראשון (מתוך שניים) העניק סיקור נרחב למשחקיהן של קבוצות בית"ר השונות. בניגוד לשבועונים אחרים לא ציין העורך כי השבועון יהיה בלתי תלוי. להפך, נדמה שבדבריו יש נימה של ביקורת על העיתונים האחרים והאגודות האחרות: "אנו נספר, נדריך ונחנך, ביקורתנו החיובית תתמיד עד אשר ישלוט ספורט טהור במדינתנו, בו יהיה חוק אחד לכולם".¹¹

ב-31 ביולי 1949, שלושה שבועות לאחר צאתו לאור של **הספורט הלאומי**, יצא לאור **ספורט ישראל**, שהיה עד מהרה לאחד משבועוני הספורט החשובים ביותר במדינת ישראל הצעירה. בגיליונו הראשון נכתב אומנם "הוצאה חד פעמית", אולם השבועון יצא לאור כמעט חמש שנים ובמידה רבה היה הבסיס להקמתו של הדו-שבועון **חדשות הספורט** בשנת 1954. השבועון הוקם בעקבות חוסר הנחת מדיווחי הספורט בעיתונים האחרים: "למי עלינו להאמין? כמה מסתכלים ראו את המשחק הראשון בין תל-אביב וניקוסיה, שנסתיים בתיקו 3:3? מתוך קריאה במדורי הספורט בעיתונות היומית אפשר לקבל... כאב ראש! הארץ: 5,000, הבקר, ידיעות אחרונות: 6,000, המשמר, הדור, יום-יום: 8,000, חרות, דבר: 10,000. אימתי נזכה ליום בו יחדלו עיתונאי הספורט שלנו לשחק ב-5,000 צופים כבכדורגל?"¹²

בשנים שבהן ראה אור, הביא **ספורט ישראל** רוח שונה לסיקור הספורט בישראל. הוא הרבה לסקר ענפי ספורט שלא זכו לסיקור בעיתונות המקומית, כולל ידיעות רבות מענפי ספורט מעבר לים. סיקור זה היה לדעתו של עורכו, יחיאל ארזי, סוד הצלחתו של העיתון: "ספורט ישראל היה לדעתי הצלחה כי בפעם הראשונה התברר שיש קהל צרכנים שרוצה לקרוא, שלא מעוניין רק במרכזי הספורט אלא גם בספורט גלובלי ובינלאומי".¹³ בעיתון נדפסו גם מדורים חדשים ("מאחורי הפרגוד", "לא אכפת לי", "מדור הצבא", "ספורט בבתי הספר", "טור הנוער" ועוד) והוא יצא לאור בפורמט שכלל שישה עמודים ועליהם נוספו דפים עם השנים. אחד החידושים שהנהיג העיתון היה בחירת

הספורטאי המצטיין של ישראל, בחירה שנעשתה במשאל בין קוראי העיתון ואשר עדיין נהוגה בעיתונות הספורט כיום. גיליונו האחרון של השבועון, ה-310 במספר, נדפס ב-3 בספטמבר 1954, וייתכן שסגירתו קשורה להחלטה להוציא לאור את **חדשות הספורט**, החשוב שבעיתוני הספורט בישראל, שלושה חודשים מאוחר יותר.

ספורט ישראל. משבועוני הספורט החשובים במדינת ישראל הצעירה

שבועון נוסף היה **ספורט לעם** שראה אור לראשונה ב-14 באוקטובר 1951. אף שהיה שייך למרכז הפועל היה זה שבועון ספורט לכל דבר ועניין, שיצא לאור בימי א' וכלל תוצאות משחקי כדורגל שנערכו בשבת, לצד כתבות על ענפי ספורט מעבר לים. היה זה ניסיון של מרכז הפועל להתאים את הסיקור התקשורתי האידיאולוגי למציאות ולהביא אל הקוראים מוצר מעודכן יותר שישרת אותם וישמר גם את הרוח האידיאולוגית של האגודה. **ספורט לעם** נדפס במשך כשלוש שנים כשבועון ספורט עצמאי. בעמודים הראשונים והאחרונים פורסמו דרך קבע תוצאות משחקי הכדורגל שהתרחשו יום קודם לכן, אולם בעמודי הפנימים פורסמו כתבות בנושאי ספורט שונים, שרובם היו קשורים למרכז הפועל. השבועון יצא לאור עד שנת 1954 ואז שולב בעיתון דבר כמוסף השבועי שלו לענייני ספורט.

ב-11 באוקטובר 1953 ראה אור השבועון **הספורט החדש** בעריכת רפאל חייט. השבועון מנה ארבעה עמודים וסיקר את תוצאות משחקי הכדורגל בליגה הלאומית ובליגות המשנה. כן סיקר השבועון חדשות ספורט מהעולם. החידוש שהציג היה לוח משחקי הכדורגל לשבת הקרובה, תחת הכותרת "גזור ושמור". חידוש נוסף היה חלוקת פרס למי שביא סקופים לעיתון. תחת הכותרת "סקופ" נכתב כי "מערכת הספורט

החדש מכריזה כי היא תחלק מדי שבוע פרס לכל מי שיכתוב למירכת (הטעות במקור) את הידיעה הפחות ידועה והיותר מעניינת מחיי הספורט בישראל".¹⁴ היה זה חידוש בעיתונות הספורט המקומית, ויש לשער כי יובא לישראל מעיתונות הספורט הבין-לאומית. אל כותרתו של השבועון נוסף המשפט "שבועון ספורט בלתי תלוי" שהדגיש, כמו קודמיו, את העובדה כי מאחוריו אין גוף פוליטי. דבריו של עורך השבועון בגיליון הראשון מעידים על מצב עיתונות הספורט בתקופה זו:

אשר למדורי הספורט של השבועונים והעיתונים היומיים, הרי כמותם המוגבלת ביותר ודרכי כתיבתם של העיתונים המותאמות לשטחים אחרים מאשר לספורט מאפשרים לכל היותר הבאת התוצאות בצירוף מספר מליצות. את תקוותי היחידה תליתי בשבועוני הספורט הקיימים. קיוותי שהללו יצליחו לצאת מחבלי הלידה הממושכים שלהם. אך הזמן הוכיח כי התקווה תקוות שווא היא. הם אמרו את המילה הראשונה שלהם וזו נשארה גם האחרונה. שתי מגרעות היסוד שלהם יישארו מגרעות קבע: האחת, הסתפקות בחומר יבש, בטבלאות, במספרים ובתוצאות (שכשלעצמן אינן מעידות על כלום). השנייה, הפחד בפני הביקורת החופשית.¹⁵

הצהרותיו של העורך היו אומנם נוקבות, אולם גם השבועון הזה לא הצליח להחזיק מעמד ונסגר לאחר ארבעה גיליונות בלבד.

שנות החמישים והשישים: לא לומדים לקח

שבעה שבועוני הספורט שיצאו לאור בין השנים 1945-1953 הדגישו את הצורך לשים את הספורט במרכז ולהרחיב את הסיקור לענפים השונים. אולם לא כולם הצליחו להותיר חותם משמעותי. הכתיבה והניהול החובבניים, לצד היעדר חשיבה עסקית, לא הניבו את הרווחים הצפויים מהשבועונים, שנפתחו ונסגרו לעיתים בתוך שבועות מעטים. בכל פעם שהמצב הפוליטי או הביטחוני היה מתוח נפגעו מדורי הספורט ובקרב כתבי הספורט הבכירים רווחה הנחה כי רק איחוד השורות של כל אנשי המקצוע בתחום עיתונאות הספורט ובמקביל חיסול התחרות בין העיתונים יאפשרו את קיומו של עיתון טוב שיצליח לבסס תפוצה משמעותית ולייצר בסיס כלכלי יציב.¹⁶

באוגוסט 1954 החליטו שבעה מבכירי עיתונאי הספורט בישראל להוציא לאור עיתון ספורט חדש. שבעת העיתונאים היו אלכסנדר אלכסנדרוני (מעריב), יעקב אפלויג (בעליו של ספורט ישראל), יחיאל ארזי (עורכו של ספורט ישראל), נחמיה בן אברהם (כתב במעריב ושדר רדיו בקול ישראל), יזהר ברנר (למרחב, ספורט העם), יהודה גבאי (ידיעות אחרונות) וישראל פז (על המשמר, ספורט לעם). הרעיון היה לייסד עיתון שאפשר יהיה להגדירו "עיתון לאוהדי ספורט, על ידי חובבי ספורט, למען הספורט". שלושה חודשים לאחר מכן נוסד העיתון חדשות הספורט שזכה להצלחה למן הגיליון הראשון.¹⁷

הגיליון הראשון ראה אור ביום ראשון, 10 באוקטובר 1954. כותרת המשנה של העיתון הכריזה כי **חדשות הספורט** הוא "ביטאון ספורט מצויר ובלתי תלוי". בכך יישר העיתון קו עם שאר שבועוני הספורט שיצאו לפניו, שהקפידו אף הם להדגיש כי הם א-פוליטיים ובלתי תלויים. **חדשות הספורט** שינה את אופן סיקור הספורט בישראל והיה להצלחה מסחררת. הוא פעל במשך 31 שנה וגיליונו האחרון, ה-7,642 במספר, ראה אור ב-1985. **חדשות הספורט** אומנם היה דו-שבועון בתחילת דרכו, אולם היה ליומון בשלב מאוחר יותר ועל כן אינו נכלל בסקירה זו.¹⁸

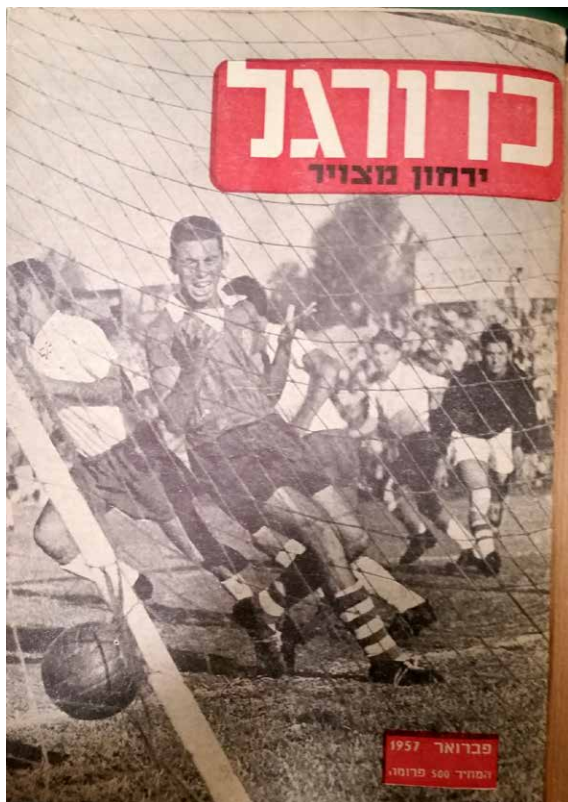
בפברואר 1957 ניסו עורכי וכתבי **חדשות הספורט** להרחיב את סיקור משחקי הכדורגל והוציאו לאור את הירחון **כדורגל: ירחון מצויר**. הגיליון הראשון כלל 32 עמודי תוכן על משחק הכדורגל בישראל ובעולם והיה עשיר למדי בטבלאות, בטורי דעה, בקריקטורות ובתמונות. ייחודו היה בסיקור השונה שהעניק לליגת הכדורגל בישראל, כפי שאפשר ללמוד מדבריו של עורך הירחון, יחיאל ארזי, בגיליונו הראשון: "במובן מסוים, זהו מפעל חלוצי, שהרי אין לכם דבר ישן יותר ממאורע ספורטיבי שעבר זמנו. אבל לא לכך נועד ירחון זה, לא ליריעה היומיומית או השבועית ה'טריה' אלא דווקא לאותו סוג של חומר, כתוב ומצולם, שערכו אינו קשור במועד מסוים אלא שריר וקיים לאורך ימים. הרפורטז'ה הגדולה שלנו, 'הקרב על הבוכן', היא עדות חותכת לגישה החדשה, המקורית והמרעננת שהתווה לעצמו הירחון".¹⁹

בהיעדר שבועונים או ירחונים אחרים באותן שנים, ומתוך רצון לחקות ירחונים מובילים בחו"ל, ניסה כדורגל להעניק ערך מוסף לסיקור ענף הכדורגל בישראל. מבט על הכתבה שהזכיר ארזי – סיקור אירועי הדרכי התל אביבי הגדול שהתקיים במזג אוויר סוער במיוחד ימים מספר קודם לכן – מראה שהניסיון היה אכן מעניין וראוי. הכתבה התפרסה על שלושה עמודים עמוסי טקסט ונפתחה בתיאור הבא:

הנחילאלי האפרפר טבל את מקורו החד במים הצוננים, כשכש בזנבו בשביעות רצון מוחלטת. לגבי דידו היה זה אחו איריאלי, משטח דשא רווי מים שלמענו עף אלפי קילומטרים. לפתע זקף את ראשו, נשאר מאובן על מקומו, כאילו מילאוהו קש בגן הזואולוגי. הוא לא היה היחיד שניצב דומם כדי לצפות בהחלטתו הגורלית של האיש בחליפה השחורה, השופט משה כהן החייכן, איש פתח תקווה. יחד עימו ציפו בדריכות כמה עסקנים מהפועל ומכבי תל אביב לתשובה המכרעת לשאלה הגדולה: היאשר השופט את המגרש או יפסלו.²⁰

ניסיון דומה נעשה שנה מאוחר יותר כשיצא הירחון **עולם הספורט** ב-27 בנובמבר 1958. עורכו היה חיים ליפקין, שהדגיש בגיליון הראשון את המטרה ל"חתירת קבע לקראת העלאת רמתו של הספורט בארץ?".²¹ אולם למרות קביעתו כי יש צורך בשבועון ספורט נוסף במדינת ישראל, נסגר **עולם הספורט** לאחר שני גיליונות בלבד. הירחון **כדורגל: ירחון מצויר** נסגר עוד קודם לכן, לאחר שישה גיליונות בלבד. יש להניח שכתבי עת

אלה ניסו לחקות עיתוני ספורט נישתיים שיצאו בהצלחה מעבר לים, אולם רובם ככולם לא הצליחו לעורר עניין ולא נמצא להם ככל הנראה קהל קוראים גדול דיו, והם נסגרו.

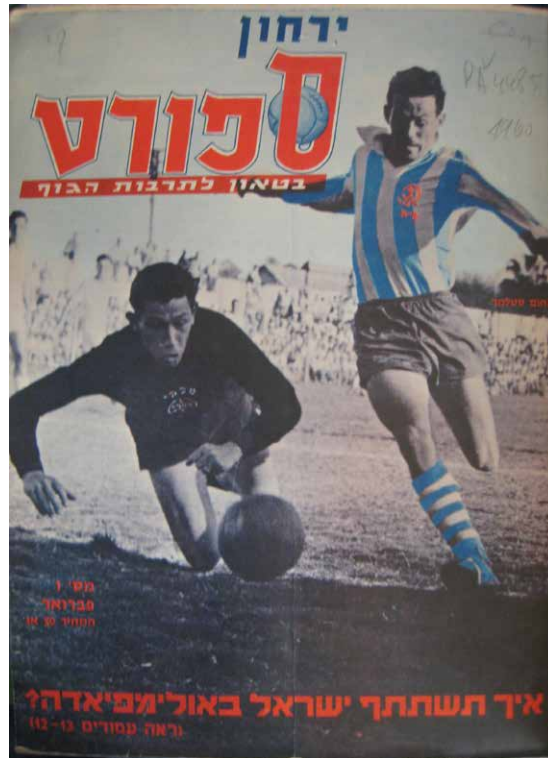

כדורגל: ירחון מצוייר. יצא לאור ב־1957 ונסגר לאחר שישה שבועות

שבועון נוסף שראה אור בשנים אלה ועסק בכדורגל היה ביטאונה הרשמי של ההתאחדות לכדורגל בישראל, שיצא לראשונה ב־21 באוקטובר 1959 תחת השם הכדורגל בישראל. בגיליונו הראשון של השבועון נכתב כי "ביטאון זה יופיע מהיום ואילך אחת לשבוע וישמש במקום החוזר הקבוע שיצא לאור על ידי ההתאחדות. בביטאון יפורסמו כל ההודעות הרשמיות של ההתאחדות שתחייבנה את האגודות".²² אף על פי שיועד לכאורה רק לאגודות הספורט נראה שהביטאון כוון גם לקהל הרחב, כיוון שכלל כתבות מגזיניות ואף עוצב כעיתון ספורט לכל דבר. עם זאת לא נמצאו פרטים על עלותו לקורא וייתכן שלא נמכר לציבור.

בפברואר 1960 הוציא מרכז הפועל כתב עת חדש שנקרא ירחון ספורט. הלוגו שלו דמה מאוד ללוגו של מדור הספורט של ידיעות אחרונות ומעט גם ללוגו של העיתון חדשות הספורט. מדובר למעשה בהוצאה מחודשת של הירחון המפלגתי גורן-כידון.

התכנים היו זהים, האיורים זהים וגם כאן נעשה ניסיון לפאר ולרומם את פעילותו של מרכז הפועל בתחום הספורט. נראה שבמהלך השנים שבהן יצא לאור ירחון ספורט, ניסה מרכז הפועל לקלוע לטעמים של הקוראים על ידי פרסום עמודי שער מענפי ספורט פופולריים (בעיקר כדורגל, אולם גם כדורסל מעת לעת ושחייה), קביעת תחרות צילומי ספורט בין הקוראים ואף מינוי הרכז המקצועי של הפועל, עמנואל גיל, לעורכו. גיל שימש כעורכם של כתבי עת רבים של מרכז הפועל, הוא הרבה לפרסם בתחום המקצועי והעיוני ונחשב לאידיאולוג של התאגדות הפועל.²³ למרות זאת גם הוא לא הצליח להפוך את ירחון ספורט לפופולרי בקרב הקוראים וגיליונו האחרון, ה-24 במספר, יצא לאור בדצמבר 1961.

ירחון ספורט. הושק ב־1960 כהוצאה מחודשת של הירחון גורן-כירון

ב־3 באוקטובר 1962 נעשה ניסיון נוסף להוציא לאור את הירחון כדורגל, הפעם כשבועון בעריכת מיכאל רוזנברג. השבועון יצא מדי יום ד' והתמקד בענף הכדורגל. הוא הציג בעיקר תצלומים, וגיליונו הראשון נדפס בצבע חום ולא שחור רגיל. למרות ההבטחה לפרסמו מדי שבוע פורסם גיליונו השני רק שבועיים לאחר הראשון (17.10.1962) והוא נסגר לאחר שני גיליונות בלבד.

באפריל 1964 יצא לאור כתב העת **ספורט בעולם ובארץ** בהוצאת רמדור. כתב העת, בעריכת העיתונאי גדעון הוד, מנה חמישים עמוד ובהם מבחר כתבות על הנעשה בעולם, ראיונות עם שחקנים ונתונים על נבחרות כדורגל בחו"ל. הוד אף ציין כי מטרתו היא לדווח על הנעשה בחו"ל ולא בארץ. גם כאן נדמה שכתב העת הושפע מחדשות הספורט וניסה לשים דגש על כל הצדדים שאינם מקבלים מספיק חשיפה בעיתון המצליח. הכתבות היו ארוכות (בניגוד לכתבות הקצרות בחדשות הספורט) והתמקדו באירועים המתרחשים בחו"ל (למשל, סקירה בת ארבעה עמודים של כדורגלנים מפורסמים בחו"ל, או כתבה בת שישה עמודים הסוקרת את התפתחות קרב העשרה באולימפיאדה). כתב העת לא סיקר תוצאות משחקים כפי שעשה חדשות הספורט אלא הביא ערך מוסף בדמות כתבות תוכן ארוכות ותצלומים מאירועים בעולם. גם במקרה זה, כמו במקרים של הירחונים הקודמים, לא שרד הירחון ונסגר לאחר שישה גיליונות בלבד.

ספורט בעולם ובארץ. יצא לאור ב־1964 ונסגר לאחר שישה גיליונות

בחודש אוקטובר 1965, בהפרש של ארבעה ימים, ראו אור בישראל שני שבועוני ספורט חדשים: **ספורט** – כדורגל (3.10.1965) והד **ספורט** (7.10.1965). שני השבועונים כללו כותרות צעקניות וסנסציוניות והפניות מהשער האחורי. הדמיון ביניהם והסמיכות בהוצאתם מלמדים שוב על הקלות שבה הוקמו שבועוני הספורט באותן שנים, כמעט ללא

בדיקת שוק המתחרים ובהסתמכות על תחושה שזה מה שהציבור רוצה. שנות השישים היו שנות השיא של **חדשות הספורט**, שהפך לעיתון יומי. אלה היו גם השנים שבהן הגדילו העיתונים היומיים את מדורי הספורט שלהם כדי להילחם בחדשות הספורט ולספק לקוראים את המידע הספורטיבי שביקשו. בתווך ניסו שני השבועונים החדשים להביא לחובבי הספורט מידע שונה, אולם הביאו את אותה הסחורה בדיוק. אפשר לומר ששני העיתונים נחשבים לצהובוני הספורט הראשונים בישראל, בעיקר בגלל אופי הכתבות שפורסמו בהם, החיפוש המתמיד אחר סנסציות ושערוריות בכל מחיר והרצון להידמות לשבועון הפופולרי העולם הזה הן מבחינת העיצוב הן מבחינת ההשפעה וההצלחה.

ספורט כדורגל והד הספורט. הושקו באותו השבוע ב־1965 ונחשבו לצהובוני הספורט הראשונים בישראל

בין השניים נחשב צהוב יותר השבועון **הד הספורט** בעריכת אברהם פז. בשבועון היו, בין היתר, גם מדורים שלא היו קשורים לספורט באופן ישיר: "הורוספורט", שכלל תחזיות הורוסקופ, "לשון הרע", שסיפר כיצד נשלח שופט כדורגל לבדיקה אצל פסיכיאטר ו"סיפור ספורט" שכלל סיפור שבועי בנושא ספורט. בין הכותרות בגיליונות הראשונים: "טרור! פיות עדים נסתמו", "לך תמכור גרעינים, קרא המאמן הלאומי ליו"ר ועדת השחייה, בעוד השחייה הישראלית טובעת בכריכה ללא ברכה" (7.10.1965), "פוגרום בליגה האנגלית" (13.10.1965), "חשתי כאילו תקעו בגופי מסמרים" (27.10.1965) ועוד. ייחודו של השבועון היה בעמודו האחרון, שהיה למעשה עמוד שער לכל דבר ובו כותרות נוספות המפנות לכתבות מהשבועון: "מי מנהל את הספורט הישראלי? ראה

עמוד 10-11, "למה חזרו גרונדמן וקצב? ראה עמוד 16" (20.10.1965). בשלב מסוים צורף לשבועון גם מוסף מיוחד שכלל סיקור של תוצאות ליגת הכדורגל הישראלית. השבועון לא האריך ימים וחדל להופיע ב-8 בינואר 1966, לאחר 15 גיליונות. סיפורו של השבועון **ספורט כדורגל** מיוחד יותר ומתקשר גם להכשרת כוח האדם בעולם העיתונות בכלל ובעולם עיתונות הספורט בפרט, בישראל. דן כספי ויחיאל לימור מתארים מציאות שבה בהיעדרן של מסגרות מסודרות להכשרה מקצועית, ולאור הגידול בביקוש לכוח אדם בעיתונות, ניסו יזמים פרטיים למלא את החלל והציעו קורסים קצרים שמשכו אליהם מתעניינים רבים. רוב הקורסים הללו היו למעשה מסגרות העשרה ולא הדרכה, ואף על פי כן הצליח חלק מבוגריהם להשתלב בעיתונות.²⁴ אחת המסגרות הללו הייתה ככל הנראה השבועון **ספורט כדורגל**, שהתייחד בכותרות סנסציוניות ובהפניות מהשער הראשי ומזה האחורי כגון: "השחקנים בלעו כדורי מרץ?" (17.10.1965), "שוחד בכדורגל" (31.10.1965), "ס.א.א.ס בפתח תקווה" (8.11.1965), "סקופ: שוחד ואיומים ברצח" (29.11.1965), לצד עיסוק כמעט בלעדי בשערוריות עולם הכדורגל. לפחות בתחילת דרכו לא הדפיס השבועון את שמות העיתונאים שכתבו בו. הסיבה לכך היא שרוב חברי המערכת נמנו עם בוגרי המחזור הראשון של מגמת כתבי ספורט בבית הספר הפרטי לעיתונאות שפעל בבית ציוני אמריקה בתל אביב. הקמת מגמה מיוחדת לכתבי ספורט בבית הספר לעיתונאות מלמדת לא רק על מעמד הייחודי של עיתונאי הספורט באותן שנים ועל הרצון של רבים להצטרף לשורותיהם, אלא גם על הפופולריות של הספורט בישראל. מצטייני הקורס שהסתיים בדצמבר 1965 צורפו לעיתון ללא שכר.²⁵ ייתכן שזה היה הרעיון שעמד מאחורי הוצאת העיתון, לתת במה לכתבים הצעירים שסיימו את לימודיהם בבית הספר לעיתונאות. נדמה שזו שוב הדגמה של תהליכי קבלת ההחלטות בהקמת כתבי העת, לצד השיקולים הכלכליים שהנחו את מקבלי ההחלטות והיעדר המקצועיות שאפיינו אותם.

אם בראשית שנות השישים הייתה עדיין עיתונות הספורט בחיתוליה, הרי בסופן חל מהפך. כניסת המדיום הטלוויזיוני והרחבת שידורי הרדיו גררו את שני עיתוני הערב, **ידיעות אחרונות** ובעיקר **מעריב**, להרחיב את מדורי הספורט שלהם. עיתונות הספורט נדרשה לתגובה ולכוח אדם מיומן ואיכותי שלא היה בנמצא, ומכיוון שמגמת ההתרחבות הייתה פונקציה של תחרות מסחרית ולא של התפתחות הספורט בישראל, גרם הביקוש המוגבר להנמכת הקריטריונים.²⁶

הצלחת **חדשות הספורט** וכוח ההשפעה הגובר שלו בציבור, יחד עם הצורך לייצר אפיקי הכנסה נוספים ולהעמיד תחרות ראויה למדורי הספורט של עיתוני הערב, הביאו לשיתוף פעולה בינו ובין המועצה להסדר ההימורים בספורט, שהחל בינואר 1968 הייתה לגוף הבלעדי לארגון הימורי ספורט בישראל,²⁷ והייתה זקוקה ככל הנראה לפלטפורמה לפרסום ההימורים שלה. השבועון, שיצא לאור לראשונה ב-30 בספטמבר 1969, מנה 24 עמודים ובהם דיווחי ספורט בצד כתבות מגזיניות, ניתוח המשחקים שיתקיימו בסוף

השבוע והצעות למילוי טורי טוטו.²⁸ השבועון החדש אף כלל מדורים חדשים ופורצי דרך: מדור "קפטן הנבחרת מארח", שבו אירח קפטן נבחרת ישראל מרדכי שפיגלר דמויות מפתח לריאיון אישי, מדור "מפרסומי ההתאחדות לכדורגל", שבו פורסמו מדי שבוע חדשות מההתאחדות, מדור "חפש את האישה" שבו נחשפו נשים בספורט הישראלי ועוד.

שנות השבעים והשמונים: דעיכה

בשנות השבעים יצאו לאור ביטאוניס שהתמקדו בענפי ספורט ייחודיים. אחד מכתבי העת שיצאו לאור זמן ארוך במיוחד היה פנדל בעריכת אורי שלגי, שיצא לאור בצבע ובפורמט קטן וכלל בעיקר כתבות על כדורגל ועל שחקנים מהארץ ומחול. החידוש שהנהיג כתב העת היה צירוף פוסטרים של ספורטאים אהובים לכל גיליון שאפשר היה לתלוש מהעמוד המרכזי ומאוחר יותר גם מהעמוד האחורי שלו. המעבר לעמודי צבע בעיתונות היומית פגע בתפוצתו אולם הוא המשיך לצאת לאור עד תחילת שנות השמונים ונסגר לבסוף לאחר יותר ממאתיים גיליונות.

פנדל. ממגזיני הספורט הוותיקים בישראל

בעקבות הצלחת פנדל יצא לאור בדצמבר 1972 כתב עת נוסף, דו-שבועון, באותו סגנון: גול: דו שבועון מצולם לכדורגל, שפנה למבוגרים. ממדיו, אופן עריכתו וסגנון הכתיבה מעידים ככל הנראה על הניסיון לחקות את פנדל. מדבריו של העורך בגיליון הפתיחה אפשר ללמוד שגם הוא, כמו קודמיו, האמין כי ביכולתו להמציא מחדש את הגלגל:

בניגוד למקובל באירופה ובדרום אמריקה, עדיין לא הוצא לאור בישראל כתב עת מצולם המוקדש לכדורגל, לאלה העוסקים בו ולאלה הצופים בו מן היציע. [...] גול הוא ניסיון למלא את החלל הזה ולספק את סקרנותו של הקורא הישראלי לנעשה אצלנו, מבלי להתעלם כמובן מהכדורגל העולמי. שאבנו את השראתנו מהשבועונים והירחונים הזרים, ראינו באילו נושאים הם מטפלים והגענו למסקנה כי הקורא הישראלי ימצא עניין בנושאים אלה אם יהיו קרובים לליבו ויטייחסו לשחקנים ולקבוצות האהובים עליו.²⁹

הדו־שבועון עסק אך ורק בכדורגל. התפרסמו בו כתבות על כדורגלני הליגה הלאומית ועל כדורגלנים בחו"ל, טורים אישיים, מדור "האישה שאיתי" שבו סיפרו כדורגלנים על נשותיהם, קריקטורות בנושא ספורט ועוד. לאחר ארבעה גיליונות – ובניגוד לשמו ולהבטחת עורכו בגיליון הראשון – החל הדו־שבועון לעסוק גם בכדורסל. בגיליון השישי קיבלה עליה הוצאת רמדור את האחריות לעיתון. העיתון הוקטן, בדומה לפנדל שהחל לצאת שנה קודם לכן. גיליונו השביעי היה ככל הנראה גם האחרון שלו והוא נעלם מהמדפים במהלך שנת 1973.³⁰

ירחון נוסף שיצא לאור בשנים אלה ונישא על ההצלחה הכבירה של הכדורסל הישראלי בשנות השבעים היה כדורסל, בעריכת משה לרר ומיכאל קרנון ובהוצאת רמדור. גם כאן נעשה ניסיון לחקות ירחונים דומים מחו"ל ולהביא כתבות צבע לצד ניתוחים מקצועיים של הנעשה בזירה המקומית והבין־לאומית. עם זאת דברי הפתיחה של העורכים בגיליון הראשון מצביעים באופן ברור על הסימפטומים שמהם סבלו כתבי עת ספורטיביים רבים אחרים: החלטה שרירותית על הקמתם והנחה כי הציבור צמא למידע הזה. "למה כדורסל? ככה. מאז ומתמיד חשנו בחסרוננו של ירחון או כתב עת אחר המוקדש לענייני כדורסל בלבד. החלטנו שהגיע הזמן".³¹

סוף שנות השבעים ותחילת שנות השמונים ציינו עידן חדש בירחונים ובשבועוני הספורט בישראל, עם צאתם לאור של כתבי עת שעסקו בספורט בידי אגודות שביקשו לקדם את פעילותן. באפריל 1978 ראה אור כתב העת כדורגל: ביטאון ההתאחדות לכדורגל בישראל מטעם ההתאחדות לכדורגל בישראל (ייתכן שהיה המשכו של השבועון הכדורגל בישראל שהוציאה ההתאחדות לכדורגל לראשונה באוקטובר 1959).³² בנובמבר 1978 נעשה ניסיון להוציא כתב עת שעסק בספורט ימי ונקרא ספורט הים.³³ ההתאחדות לפעילות תת ימית בישראל מימנה את הוצאתו לאור וכבר בדברי הפתיחה התבקשו קוראיו לתרום להמשך הוצאתו לאור. התרומות לא הגיעו ככל הנראה וכתב העת הפסיק לפעול באפריל 1980, לאחר שלושה גיליונות. ארבעה חודשים לאחר מכן יצא לאור, הפעם בחסות איגוד השיט הישראלי, הרבעון אל הים, שסיקר אף הוא את הספורט הימי בישראל. אף שעל ההוצאה לאור היה אמון איגוד אחר, יש לשער שהוא ניסה להמשיך את פעילותו של ספורט הים. אל הים יצא במשך עשור וכלל 59 גיליונות עד שנסגר בדצמבר 1990.

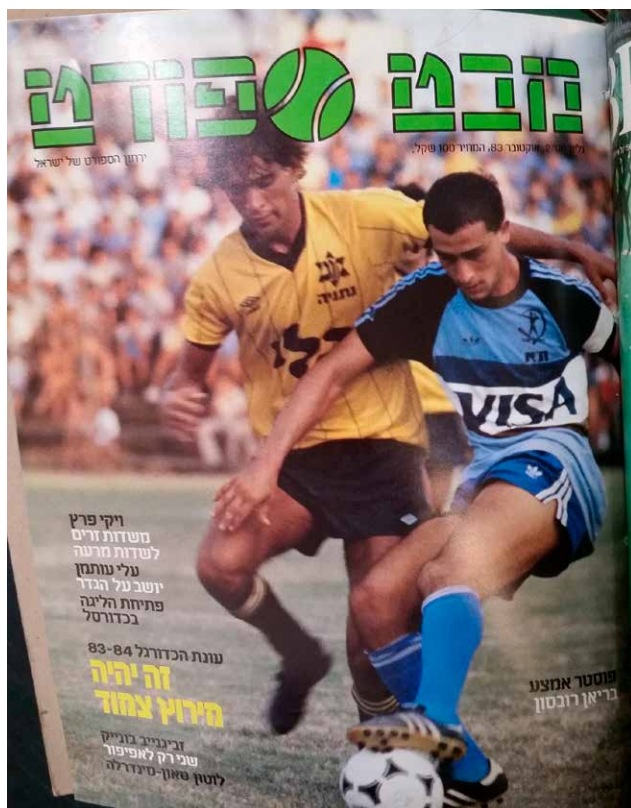

כדורסל. הושק בשנות ה-70 של המאה ה-20

ביוני 1980 יצא לאור הדו-ירחון **טניס**, שיועד לחובבי הטניס בישראל. הדו-ירחון לא יצא לאור זמן רב. הוא החליף מו"ל לאחר גיליונות מספר ונפרד מעורכו לטובת עורך חדש: רמי רוטהולץ. ביוני 1982, לאחר עשרה גיליונות, הוא פסק לצאת לאור. ביוני 1982 יצא לאור דו ירחון מקצועי בשם **עולם הריצה**, שניסה אף הוא לסקר תחום נישתי באופן מפורט יותר. **עולם הריצה** נחשב חריג בנוף כתבי העת הספורטיביים בישראל, כיוון שהחזיק מעמד קרוב לשלושה עשורים והוציא 176 גיליונות מודפסים. בספטמבר 1983 יצא לאור כתב העת **מבט ספורט** בעריכת רמי רוטהולץ. מטרתו הייתה להציג סטנדרט חדש בישראל לסיקור ספורט, כפי שהסביר העורך בגיליון הראשון:

מבט ספורט יכסה מדי חודש את אירועי הספורט הגדולים בארץ ובעולם ואת הספורטאים העושים אותם לכאלה. הנושאים יסוקרו באמצעות תחקירים, ראיונות, פרופילים. נוסף לטיפולי השורש תמצא בירחון מדורים שימושיים כגון לוח אירועי הספורט של החודש בארץ ובעולם. צילומי הצבע של הירחון, המתעדים את אירועי

הספורט הגדולים של החודש בחו"ל, סופקו על ידי סוכנויות צילום המתמחות בכיסוי ספורט, עימן חתמנו הסכמים. הכוונה היא לתת לך את הטוב ביותר.³⁴

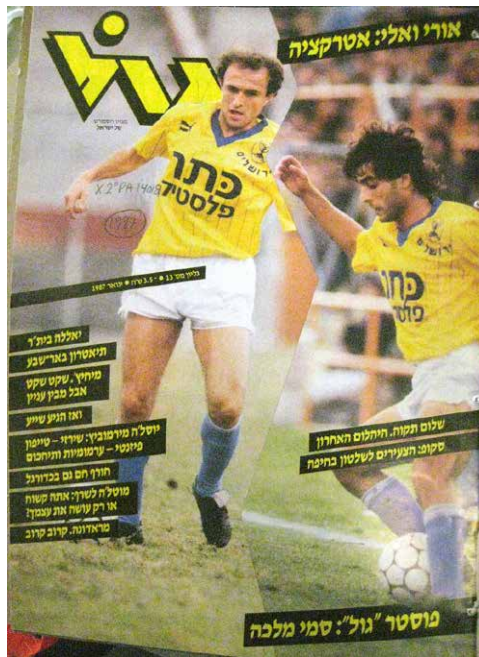

מבט ספורט. הושק ב-1983

ייחודו של מבט ספורט היה בכתבים שלו, שחלקם עדיין פעילים בתחום העיתונות בישראל. בין העיתונאים שכתבו לכתב העת בשנת 1983 היו נדב יעקבי, מאיר איינשטיין, נחום ברנע, אביב הברון, ד"ר גלעד ויינגרטן, שלום ירושלמי, אייל מגד, עלי מוהר, אבי מלר, אבי נשר ונסים קיוויתי. כתב העת התקשה לעמוד בהוצאות השוטפות, כמו שאר שבועוני הספורט, ומחירו הוכפל ויותר בתוך פחות משנה, תולדה של המצב הכלכלי הקשה בישראל באותן שנים. עליית מחירים דרסטית זו ממחישה לא רק את הקושי שבהוצאת כתב עת ספורט ייעודי בישראל של אותה תקופה, אלא גם את הקושי שעמו התמודדו שוחרי הספורט, שהתקשו לעמוד בהוצאות הכבדות הכרוכות בצריכת עיתוני הספורט בישראל. יש להניח שהקשים הכלכליים של העיתון שהביאו לעליית המחירים הדרמטית הביאו גם לסגירתו לאחר שבעה גיליונות, ב-1984. עליית מחירים זו מדגימה

מדוע שרדו בשנות השמונים רק היומונים שכיוונו לקהל רחב יותר על ידי חשיפה של נושאים מגוונים והצליחו לשמור על רווח קבוע. כשנה לאחר מכן, באפריל 1985, יצא לאור כתב עת נוסף דומה למדי בשם גול, שנדפס בעמודי כרום קשיחים וכלל גם עמודי צבע רבים, פוסטרים בעמודי האמצע והמון פרסומות, שהיו תעודת ביטוח ליציבות הכלכלית שלו, כפי שהסביר עורכו, פיני זהבי, בגיליון הראשון:

הפקנו לקחים מניסיונות העבר להפיק מגזין ספורט פופולארי שיישא עצמו מבחינה כלכלית והחלטנו על הוצאת מוצר משובח שיתמקד בענפי הספורט המובילים בישראל, תוך שימת דגש על הענף הפופולארי ביותר בתבל – הכדורגל. החלטנו להוציא את גול לאור העולם בעיתוי זה, חרף הקשיים האובייקטיביים הנובעים מהמצב הכלכלי הקשה השורר במדינה. החלטה זו מקורה בהיענות בלתי רגילה של גורמי פרסום שהגיעו – כמונו – למסקנה שמדינת ישראל ראויה למגזין ספורט פופולארי ברמה גבוהה.³⁵

גול. הושק ב-1985 והופיע בתדירות לא קבועה עד סוף שנות ה-80

דבריו של זהבי מעידים על שתי הנקודות שחזרו כל השנים: החלטה שרירותית על הקמת כתב עת לצד היעדר יכולת לתחזק אותו לאורך זמן, מסיבות כלכליות בעיקר. כתב העת יצא רק אחת ל-45 יום, מתוך אמונה שאם יצליח יוכל לצאת גם אחת לחודש,

כפי שנאלץ להסביר עורכו: "לשאלה החוזרת ונשנית מאות פעמים – מדוע גול אינו מופיע בתדירות גבוהה יותר – אנו משיבים: סבלנות. תדירות ההופעה העכשווית היא אחת ל-45 ימים. עם הזמן נגיע להופעה חד-חודשית. תנו לנו זמן".³⁶ שנה לאחר מכן שוב הובעה המשאלה כי כתב העת יצא לאור אחת לחודש: "זה אולי המקום להתנצל על האיחור בהוצאת גיליון מספר 8. אנו מקווים שלקראת תחילת העונה הבאה תוכלו לקבל את גול מדי חודש. מספיק עם הבלגן. אתם תקבלו אותו מדי חודש – בזמן".³⁷ כתב העת סבל מעליית מחירים דרמטית כמו קודמו (הגיליון הראשון נמכר באלף שקלים, הגיליון הרביעי נמכר כבר ב-1,800 שקלים), אולם בניגוד לקודמו הוא יצא לאור שנים מספר ונסגר רק ב-1991, לאחר למעלה משלושים גיליונות.

בינואר 1988 ראה אור הירחון **ספורט טניס**, שכלל 64 עמודים צבעוניים. הירחון ניסה לחקות את ירחוני הכדורגל הקודמים לו וכלל פוסטר גדול במרכזו. הירחון נחשב לבעל אורך נשימה ארוך, ודאי בהשוואה לירחוני הכדורגל שיצאו ונסגרו בפרקי זמן קצרים, ואף שהחליף עורכים ומו"לים הוא הצליח לפרסם 82 גיליונות, ולבסוף נסגר בנובמבר 1997.

ניסיון נוסף להוציא ירחון כדורגל נעשה בשנת 1989, כאשר עמי פזל ולוניה דבורין הוציאו לאור את **כדורגל**. יש לשער כי מאחורי הוצאתו עמדה ההתאחדות לכדורגל, שיושב הראש שלה בירך על היוזמה להוצאתו: "בשמי ובשם ההתאחדות לכדורגל אני מברך על היוזמה הנאה של הפקת ירחון צבעוני, מגוון ומרתק שכל עיסוקו כדורגל ואשר בוודאי יוסיף להתעניינות בענף, אשר כה דרושה כיום".³⁸ ייתכן שהיה זה ניסיון לחדש את הירחון **כדורגל**: ביטאון ההתאחדות לכדורגל בישראל, שראה אור לראשונה ב-1978. הירחון הכיל כתבות רבות בנושאי כדורגל והיו בו מעט מאוד פרסומות. ככל הנראה זו הייתה הסיבה לסגירתו לאחר גיליון אחד בלבד.³⁹

שנתיים לאחר מכן, בנובמבר 1991, יצא לאור השבועון **שבועספורט**, שבועון עצמאי שסיקר בעיקר כדורגל וכלל לצד כתבות רחב גודלות גם טורים אישיים של הטניסאי שלמה גליקשטיין, האצנית אסתר רוט-שחמורוב והשרד נסים קיוויתי. **שבועספורט** נחשב אחד השבועונים המצליחים בעיתונות הספורט בישראל, לפחות בכל הנוגע למספר הגיליונות שיצאו לאור. השבועון הוציא לאור 353 גיליונות במשך שבע שנים עד שנסגר, עקב סכסוך בין הבעלים. עורכו הראשון היה אליעזר לחנה, שהוחלף מאוחר יותר על ידי העיתונאי אשר גולדברג. אליעזר לחנה התמנה עוד באותה שנה לעורך של ירחון אחר, **ספורט: ירחון הספורט של ישראל**, שנסגר בינואר 1993 לאחר חמישה גיליונות בלבד ומבלי שהצליח להשאיר חותם על עיתונות הספורט.

במארס 1994 יצא לאור הירחון **כדורסל** ששאף לענות על הצורך של אוהדי הכדורסל בישראל במידע על כוכבי הכדורסל בישראל ובעולם. בניגוד לשבועוני וירחוני הכדורגל, כלל כתב העת כתבות גם על פסיכולוגיה, פיזיותרפיה ושיפוט, לצד טורים של הכדורסלנית(!) ענת דרייגור. בדברי הפתיחה הודגש הצורך להביא לקהל

משהו שונה ממה שהיה נהוג באותם הימים לצד ההנחה כי הציבור מצפה לכתב עת זה: "כפי שאתם רואים, אנחנו על המפה. סוף סוף בישראל מגזין כדורסל שכולנו ציפינו לו שנים רבות. בעידן הפופולאריות של משחק הכדורסל בארץ ובעולם, היה חסר מגזין כדורסל נטו. מעתה תוכלו ליהנות ממירב המומחים, פרשנויות, כוכבים, דור העתיד, אירופה וה־NBA".⁴⁰

בשנות התשעים יצאו לאור כתבי עת ייעודיים גם בתחומים משיקים לספורט. ראויים לאזכור כנפיים (1989), סקי (1989), כושר (1995) וגראנד פרי (1999). כתבי עת ייעודיים אלה כוונו לענפים מסוימים (סקי, תעופה, ספורט מוטורי, כושר) ולקהל ספציפי. הם מותגו ברובם כיוקרתיים, נדפסו בדפי כרומו קשיחים והיו מלאי פרסומות. חלקם אף נמכרו למנויים וכולם נסגרו לאחר הוצאת כמה גיליונות וללא הצלחה כלכלית או הותרת חותם ספורטיבי כלשהו.

בספטמבר 1996 יצא לאור הירחון **שם המשחק**, שכלל בגיליונו הראשון למעלה ממאה עמודים שעסקו בספורט. הירחון נחשב לאחד הבולטים בסיקור הספורט בישראל בשנות התשעים. החזיק מעמד זמן רב יחסית והוכיח כי הקהל מעוניין גם במוצרים שאינם צהובים או סנסציוניים. דברי הפתיחה של העורך אורי שרצקי מלמדים על דעתו של הכותב לגבי מצבה של עיתונות הספורט בשנים אלה ועל הרצון לחזור ולהעלות אותה קצת למעלה: "לא שאנחנו באים לנזוף במישהו, אבל נדמה שחסר משהו בעיתונות הספורט הישראלית. כתיבה אחרת, עיצוב אחר, צילום אחר, נייר אחר ונקודת מבט שונה. כזו שמשקיפה מהיציע, אבל לא בהכרח מלב הטריבוונה, כזו שמסתכלת אל השחקנים בגובה העיניים, אבל סבורה שהגובה הזה הוא לא נמוך ולא משעמם".⁴¹ **שם המשחק** נסגר ב־2010, לאחר 168 גיליונות.

הירחון היה חריג בעיתונות הספורט הישראלית באותן שנים. הוא כלל כתבות מגזיניות ארוכות מאוד, צילומים רבים וסיקור של ענפי ספורט רבים. שלוש שנים אחריו ראה אור השבועון **ראשון** של רשת שוקן, שנמכר בימי א' וסיקר את אירועי הליגה יום קודם. **ראשון** נסגר לאחר שנתיים ו־73 גיליונות. ירדתם מן הבמה סימנה את סוף עידן כתבי העת בתחום הספורט בישראל.

סיכום

"ריבוי עיתוני הספורט באותן שנים היה תולדה בעיקר של אגו של הרבה אנשים, שחשבו שהם יכולים לכתוב על ספורט בדרך אחרת ולמכור הרבה עיתונים", טען יהודה גבאי, ממייסדי **חדשות הספורט** בריאיון.⁴² אמירתו משקפת במידה רבה את התמונה העולה ממחקר זה ומסבירה מדוע ראו אור עיתוני ספורט כה רבים בטווחי זמן קצרים ובאופן בלתי פרופורציונלי לגודל האוכלוסייה ביישוב היהודי ומאוחר יותר במדינת ישראל. אחד הנתונים המשותפים לכל העיתונים שנפתחו הוא ההסבר של העורך הראשי – על פי רוב בגליון הראשון – לצורך בהקמת העיתון. לעיתים הסביר זאת בדרישה שהגיעה

מהשטח ("על פי דרישת החברים"), לעיתים בצורך לתת במה לענפי ספורט שונים ברחבי הארץ ("נקצה מקום לספורט במושבות") ועל פי רוב בצורך להילחם במפלגתיות ("אנו זקוקים לבמה בלתי תלויה"). טיעונים אלה מתארים את אותה "דרך אחרת" שאליה התכוון גבאי בריאיון ואת התואנות השונות שהביאו עיתונאים לקבל החלטה על הוצאת עיתון זה או אחר. רובם לא היו עיתונאים מקצועיים ולחלקם הייתה זו התנסות ראשונה עם עולם התקשורת. הם האמינו כי בידיהם הידע הנחוץ להוציא לאור פרסומי ספורט שונים וכי הם ורק הם יודעים מה הציבור רוצה לקרוא. מכיוון שלא יכלו לכתוב זאת בריש גלי מעל דפי העיתון, הם עטפו את הטיעון האישי שלהם בהסברים מפולפלים על הסיבות להחלטתם להוציא לאור עיתון, החל ב"דרישת" השטח וכלה ברצון ליצור במה בלתי תלויה. ברוב המקרים הם לא הצליחו לעמוד בהבטחותיהם להיות בלתי תלויים, וגם הסיבה האמיתית להוצאת הפרסום – קרי, האמונה שהמוציא לאור הוא בעל ידע ויכולות ויודע מה הציבור רוצה וצריך – התרסקה לנגד עיניהם לא רק מבחינת התוכן אלא בעיקר מהבחינה הכלכלית.

עיתונות ספורט המגזינית התאפיינה בחוסר מקצועיות ובהיעדר חזון וגב כלכלי (שבמידה רבה אפיינו את העיתונות המודפסת כולה בתקופה זו). רוב כתבי העת לא שרדו זמן רב וכולם נעלמו, לעיתים אף מבלי להיפרד מקוראיהם. יש לשער שרובם לא ערכו בדיקה של כדאיות כלכלית להקמתם או בדיקה של מתחריהם – אף שספק אם הדבר היה אפשרי באותן שנים – ולא של קהלי היעד או של הרצון לקבל תכנים נוספים מעבר לאלה שכבר היו קיימים בכלי תקשורת אחרים. הקמת כתבי העת הללו נעשתה בדרך כלל בעקבות החלטה של היזמים כי יש להם "משהו שאין לאחרים" וכי הקהל צמא לשמוע רק אותם. לעיתים זה צלח, אך על פי רוב הם נכשלו כישלון חרוץ.

הערות

- 1 במסגרת המאמר נסקרו רק כתבי עת ספורטיביים מסחריים בשפה העברית השמורים בארכיון הספרייה הלאומית.
- 2 "אל קהל הקוראים", **הד הספורט**, 9.10.1931, עמ' 1.
- 3 "ח", "אל הקוראים", **הספורט**, 25.3.1932, עמ' 1.
- 4 מ' בניהו, "הפועל ת"א – המכבי ת"א – 1:5", **דבר**, 25.1.1932, עמ' 3.
- 5 נ' בן אברהם, **ספורט ישראל**. תל אביב: דקל, 1968, עמ' 15-16.
- 6 ריאיון עם יחיאל ארזי, 24.1.2002, ארכיון מכון וינגייט (להלן: אמ"י), פריט מס' 92866.
- 7 "אל קוראנו / קוראינו?", **אספקלריה של הספורט**, 18.5.1947, עמ' 2.
- 8 י' פז (1987). "ראשונים תמיד אנחנו", בתוך: מ' לרר (עורך), **ספר השנה של העיתונאים**, תל אביב: אגודת העיתונאים, 1987, עמ' 112-114.
- 9 "ספורט בלי מרכאות...", **מעריב**, 25.2.1948, עמ' 8.
- 10 ריאיון עם יחיאל ארזי, 24.1.2002, אמ"י, פריט מס' 92866.
- 11 צ' לוי, "אל הקוראים", **הספורט הלאומי**, 10.7.1949, עמ' 1.
- 12 "למי עלינו להאמין?", **ספורט ישראל**, 31.7.1949, עמ' 2.
- 13 ריאיון עם יחיאל ארזי, 24.1.2002, אמ"י, פריט מס' 92866.

- 14 "סקופ", **הספורט החדש**, 11.10.1953, עמ' 3.
- 15 ר' חייט, "טור העורך", **הספורט החדש**, 11.10.1953, עמ' 4.
- 16 י' לימור, א' תמיר וא' שיפמן, "ההצלחה שהרגה את העיתון: רקוויאם לחדשות הספורט, העיתון שהשפיע על עיצובה ומיסודה של עיתונאות הספורט בישראל", **קשר**, 45 (2013), עמ' 95-103.
- 17 שם, עמ' 96.
- 18 מידע מפורט על **חדשות הספורט** אפשר למצוא שם.
- 19 י' ארזי, "בעיטה חופשית", **כדורגל: ירחון מצויר**, פברואר 1957, 1, עמ' 2.
- 20 י' גבאי, "הקרב על הבוכן", שם, שם, עמ' 4-6.
- 21 ח' ליפקין, "בין הספורטאים", **עולם הספורט**, 27.11.1958, עמ' 2.
- 22 [לא שם כותב], "קוראים יקרים", **הכדורגל בישראל**, 1 (1959), עמ' 2.
- 23 י' פז, "הספורט בעיתונות הכתובה בא"י ובמדינת ישראל", בתוך: ח' קאופמן וח' חריף (עורכים), **תרבות הגוף והספורט בישראל במאה העשרים**, ירושלים: יד בן צבי ומכון וינגייט, 2002, עמ' 343-362.
- 24 ד' כספי וי' לימור, **המתווכים: אמצעי התקשורת בישראל 1948-1990**, תל אביב: האוניברסיטה העברית ועם עובד, 1992.
- 25 ריאיון אישי שקיימתי עם ד"ר אילן גונן (גלוזמן), שנטל חלק במחזור הראשון של הקורס והיה לכתב העיתון, בתאריך 19.4.2017.
- 26 י' רוזנבלט, "הנוכחים לא רציניים", בתוך: מ' לרר (עורך), **ספר השנה של העיתונאים**, תל אביב: אגודת העיתונאים, 1987, עמ' 116-119.
- 27 י' גלילי ומ' לוי, "ראשיתם של הימורי הספורט בישראל ותהליך מיסודם", **בתנועה**, ח, 3-4 (2007), עמ' 155-176.
- 28 לשיתוף פעולה זה קדמה הוצאתו לאור של **מדריך הטוטו** בידי דניאל דבורין, שראה אור לראשונה במארכ 1967. השבועון פרסם מדי שבוע ניהושים של עיתונאים ושחקנים על תוצאות משחקי הכדורגל. הוא יצא לאור במשך ארבעה שבועות בלבד ונסגר חודש לאחר מכן, באפריל 1967.
- 29 מ' קרנון, "דבר העורך", **גול**, 1 (דצמבר 1972), עמ' 2.
- 30 ייתכן שהוצאת רמדור החליטה להפסיק את הוצאתו לאור מפני שהוציאה לאור במקביל את **פנדל** ולא רצתה שיהיו לו מתחרים.
- 31 מ' קרנון ומ' לרר, "אל הקוראים", **כדורסל**, 1 (ינואר 1977), עמ' 2.
- 32 ההתאחדות לכדורגל אף לקחה חלק בהוצאתם לאור של כתבי עת מקצועיים, כגון **השופט והמאמן**. בניגוד לכדורגל, כתבי העת המקצועיים לא יועדו לקהל הרחב אלא לקהלים ספציפיים וכללו מידע מקצועי בלבד.
- 33 בדברי הפתיחה לגיליון הראשון מצוינת העובדה שכתב העת הוא הוצאה מחודשת של כתב עת שנקרא **צולל**. לא מצאתי תיעוד של כתב עת זה.
- 34 ר' רוטהולץ, "קורא יקר", **מבט ספורט**, 1, ספטמבר 1983, עמ' 2.
- 35 פ' זהבי, "קוראים יקרים", **גול**, 1 (אפריל 1985), עמ' 2.
- 36 הנ"ל, "דבר העורך", שם, 1 (דצמבר 1985), עמ' 2.
- 37 הנ"ל, "דבר העורך", שם, 8 (מאי 1986), עמ' 2.
- 38 ש' סווירי, "ברכת ההתאחדות", **כדורגל**, 1 (1989), עמ' 2.
- 39 ההתאחדות לכדורגל עשתה ניסיון נוסף להוציא עיתון ספורט, **חדשות הכדורגל**, במארכ 2001. העיתון שרד 11 גיליונות ונסגר בספטמבר 2003.
- 40 ש' יעקובסון, "אל הקוראים", **כדורסל**, 1 (מארכ 1994), עמ' 2.
- 41 א' שרצקי, "למה מגזין", **שם המשחק**, 1 (ספטמבר 1996), עמ' 2.
- 42 ריאיון שקיימתי עם יהודה גבאי ב-21.9.2014.